

»Mladi za napredek Maribora 2018«

35. srečanje

POGLED SKOZI FOTOGRAFSKI OBJEKTIV

Raziskovalno področje: UMETNOST

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtor: JULIJ JULIJAN GRAJFONER

Mentor: DANIJELA KAJZER

Šola: OŠ LEONA ŠTUKLJA MARIBOR

Maribor, februar 2018

»Mladi za napredek Maribora 2018«

35. srečanje

POGLED SKOZI FOTOGRAFSKI OBJEKTIV

Raziskovalno področje: UMETNOST

RAZISKOVALNA NALOGA

Maribor, februar 2018

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	6
1.1 Fotografija – zamrznjena podoba	7
2 FOTOGRAFIRANJE KOT HOBI	8
3 FOTOGRAFIRANJE KOT POKLIC	10
4 KAJ JE DOBRA FOTOGRAFIJA?.....	13
4. 1 Izbira motiva in kompozicije	14
5 OSNOVNOŠOLCI IN FOTOGRAFIRANJE.....	18
5. 1 Opredelitev problema	18
5. 2 Hipoteze.....	18
5. 3 Metodologija dela.....	18
5. 4 Interpretacija rezultatov.....	19
6 ZAKLJUČEK.....	24
7 DRUŽBENA ODGOVORNOST.....	25
8 VIRI IN LITERATURA	26

KAZALO SLIK

Slika 1: Nick Ut – Vietnamska Deklica.....	6
Slika 2: Kevin Carter – Čakanje na obrok.....	7
Slika 3: Ciril Jazbec – Na tankem ledu.....	7
Slika 4: Branimir Ritonja – Iz cikla Landscape.....	11
Slika 5: Stojan Kebler – Koline.....	11
Slika 6: Arne Hodalič – Iz cikla Indija.....	11
Slika 7: Aljoša Rebolj.....	12
Slika 8: Čebela.....	14
Slika 9: Pogled na Piran.....	14
Slika 10: Potok pri Črnem jezeru.....	14
Slika 11: Izlet v Vulkanijo.....	15
Slika 12: Čolni v kanalu.....	15
Slika 13: Lestenec.....	15
Slika 14: Semena.....	15
Slika 15: Kamnita stena.....	16
Slika 16: Skale in borovci.....	16
Slika 17: Muha.....	16
Slika 18: Veje – črno in belo.....	16
Slika 19: Odsevi.....	17

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Ali kdaj fotografiraš?.....	18
Graf 2: S čim običajno fotografiraš?.....	19
Graf 3: Pri kateri starosti si dobil-a pametni telefon oz. fotoaparata in začel-a fotografirati?..	20
Graf 4: Kaj ali koga običajno fotografiraš?.....	21
Graf 5: Ali razmišljaš o formatu in kompoziciji preden se lotiš fotografiranja?.....	21
Graf 6: Kaj je zate dobra fotografija?.....	22
Graf 7: Katero fotografijo Blejskega otoka bi izbral kot likovno dobro in estetsko?.....	22

POVZETEK

V svoji raziskovalni nalogi sem predstavil proces fotografiranja. Pri tem me ni toliko zanimalo ali gre za digitalno ali klasično fotografijo, temveč razlogi za posnetke in njihov videz. Fotografiranje je danes dostopno vsakomur in s tehnološkim razvojem mobilnih telefonov, ki jih imajo otroci vsakodnevno na razpolago, se s fotografiranjem srečujejo vedno mlajši. S pomočjo ankete sem potrdil hipoteze, da moji vrstniki največkrat fotografirajo intuitivno, pri čemer navadno ne razmišljajo o tem, kako so prizori pred njimi videti skozi objektiv. Predvideval sem, da fotografira vsak moj vrstnik, ki ima v lasti svoj mobilni telefon oz. fotoaparāt. Obvladati tehnologijo je vsekakor pomembno, vendar je to spretnost mogoče izboljšati z znanjem o kompoziciji.

ZAHVALA

Za pomoč pri raziskovanju se zahvaljujem svoji mentorici, svojim vrstnikom pa, da so se odzvali pri izpolnjevanju ankete. Zahvaljujem se svojima staršema, ki me vzpodbujata v fotografiranju in mi omogočata pogoje za ta hobi.

1 UVOD

S fotografiranjem sem se srečal pri svojih desetih letih, ko mi je oče podaril majhen digitalni fotoaparatus. Sprva je to bilo bolj igranje in preizkušanje možnosti aparata, sčasoma pa sem vsakodnevno začel iskati zanimive motive v svoji okolici in želel, da bi bili posnetki čim boljši. Potem sem za darilo dobil prvi podvodni fotoaparatus in na počitnicah ob morju začel iskati nove motive pod vodo. Seveda sem ob fotoaparatih vseskozi uporabljal za fotografiranje tudi svoj pametni telefon, čeprav sem si vedno želel bolj »profesionalni« aparat z objektivom. Ta želja se mi je v letošnjem šolskem letu izpolnila. Ob opazovanju svojih fotografij razmišljam tudi o njihovem videzu. Primerjam jih med seboj in najboljše shranim v računalnik. Večkrat si jih ogledujejo še moji starši in vsi skupaj jih ovrednotimo (kompozicijsko, barvno...) – pogovarjamo se kaj je na njih dobro in kaj ni. Včasih kakšno svojo fotografijo uporabim pri puku biologije – za opazovalno in seminarsko delo. Nekajkrat pa sem svoje fotografije poslal na foto natečaje.

V teoretičnem delu svoje raziskovalne naloge sem raziskoval proces fotografiranja, razloge za posnetke in kaj je dobra fotografija. V tem delu sem predstavil nekaj svojih fotografij. Ker moji vrstniki prav tako veliko fotografirajo, sem s pomočjo ankete raziskal njihov odnos do te dejavnosti. Predpostavil sem, da ima vsak moj vrstnik pametni telefon in ga uporablja tudi za fotografiranje, da je fotografirati začel v starosti 10 let, da pri fotografiranju ne razmišlja o likovnih zakonitostih in da je dobra fotografija po njihovem mnenju tista, ki je ostra. Rezultate predstavljam v drugem delu svoje raziskovalne naloge.

1. 1 Fotografija – zamrznjena podoba

Ljudje si od pradavnine dalje želimo upodobiti svet okoli sebe in samega sebe. Od klasičnih upodobitvenih tehnik, kamor štejemo risarske, slikarske, grafične tehnike ter kiparstvo, smo v zadnjih 150 letih za upodabljanje začeli uporabljati kar svetlobo samo. Za fotografiranje uporabljamo predvsem vidno, a tudi infrardečo in rentgensko svetlobo. Fotografija je govorica o času, o odnosu do ljudi in okolja, shranjena za prihodnje rodove. Posnetek, narejen ta trenutek, v naslednjem postane zgodovina. Fotografija je zamrznjena resničnost preteklosti. Je eden najmočnejših medijev, če že ne najmočnejši. Fotografija Nika Uta z naslovom Vietnamska deklica in fotografija Čakanje na obrok Kevina Carterja, nagrajena s Pulitzerjevo nagrado, sta spreminjali javno mnenje. Slednja je resda najbolj vplivala na avtorja fotografije, saj ga je podoba sestradanega afriškega otroka z mrhovinarjem v ozadju tako preganjala, da je dve leti kasneje naredil samomor. Fotografija mladega slovenskega fotografa Cirila Jazbeca Na tankem ledu, ki je bila na naslovnici ameriške izdaje revije National Geographic, je opomin globalnega segrevanja zemlje. Vse te fotografije imajo močno sporočilo. Tudi na podobe zadnje begunske krize so se ljudje čustveno odzvali prav zaradi fotografij. Lahko bi rekli, da so jih celo prebudile. »Take fotografije nagonsko nagovorijo gledalce. Začutijo jih. Ne pojasnijo, kaj se dogaja, niti kako se bo to rešilo, ampak kljub temu jih prizadenejo«. (Juvan, 2015)

Te fotografije pripovedujejo zgodbo, nas ne pustijo ravnodušne, nas spodbudijo k razmišljanju in v človeku prebujajo tisto najboljše. Vse to zmore fotografija.

Sl. 1 Nick Ut: Vietnamska deklica, 1972 (vir: <http://novice.svet24.si/clanek/zanimivosti/562e038123343/ozgana-deklica-s-fotografije-v-soju-laserjev>)

Sl.2 Kevin Carter: Čakanje na obrok, 1993 (vir: <http://all-that-is-interesting.com/kevin-carter>)

Sl. 3 Ciril Jazbec: Na tankem ledu, 2013 (vir: <http://www.ciriljazbec.com/national-geographic/on-thin-ice/>)

2 FOTOGRAFIRANJE KOT HOBI

Človek si od nekdaj želi nadzirati okolje, to je njegova prvinska težnja, izvirajoča iz nagona preživetja. Morda je eden od odrazov tega tudi človekov zanos po fotografiranju. Zbirati fotografije pomeni zbirati svet. Zaradi razvoja tehnologije je fotografiranje danes dostopno vsakomur. Leta 1888 je Kodak izdelal prvo enostavno kamero, namenjeno širokemu trgu. Sredi 20. stoletja so bili postavljeni temelji za digitalno fotografijo, leta 2000 pa je Sharp proizvedel prvi mobilni telefon z vgrajeno digitalno kamero. Tehnologija je vsekakor pomembna, vendar vse kar lahko naredi, je, da pomaga uresničiti misli in percepcijo. Nekateri očarajo novosti, najrazličnejši pripomočki in čudovit videz. Drugi ali vsaj tisti z zadostno mero fotografske samozavesti pa verjamejo, da njihove notranje zmožnosti

presejajo mehaniko in elektroniko fotoaparatorov. Ko ljudje prvič dobijo fotoaparat v roke, najprej poskušajo obvladati njegove nastavitve in možnosti, na vse drugo pa pozabijo. Fotografirajo intuitivno, pri čemer navadno ne razmišljajo o tem, kako so prizori pred njimi videti skozi objektiv. Pri takem načinu fotografiranja so uspešni le redki naravni talenti. Vnaprejšnje vedenje, zakaj nekatere kompozicije in barvne kombinacije delujejo bolje od drugih, je torej vsekakor dobrodošlo za vsakega fotografa. Drugi razlog, zakaj tako veliko ljudi fotografira intuitivno, je preprostost in neposrednost fotografskega procesa. Ne glede na to, koliko razmišljanja in priprav vložimo v fotografijo, posnetek nastane v trenutku, ko pritisnemo na sprožilnik. To pomeni, da lahko kadarkoli naredimo posnetek brez razmišljanja, in ker je to mogoče, to tudi počnemo. Danes lahko celoten delovni proces od nastanka posnetka do natisa opravi avtor fotografije sam. Tako večina porabi precej več časa za pregledovanje in obdelovanje fotografij kot nekoč.

Že samo to dejstvo spodbuja večje preučevanje in analiziranje fotografij in njihove kakovosti. Še več, naknadna digitalna obdelava s številnimi možnostmi spreminjanja svetlosti, kontrasta in barve, vrača fotografom nadzor nad končnim videzom fotografij. Danes se v fotografiranju preizkušamo praktično vsi, saj imamo zmogljive fotoaparate vgrajene v mobilne telefone in lahko fotografiramo na potovanjih, po sprehodu čez mesto, obeležimo vsak trenutek družinskega življenja. Osrednji del fotografiranja temelji na iskanju motivov – vsebin in prizorišč, ki bi lahko dali zanimive fotografije. Fotoaparat zabeleži to, kar se pred njim dejansko dogaja – fotografija zabeleži edinstven prizor v prostoru in času.

Tako nam fotografiranje postane hobi, ne da bi se tega sploh zavedali. In to nam je lahko skupno tudi z nekaterimi priznanimi svetovnimi fotografi, tudi njim je bila fotografija sprva samo hobi, prek katerega so našli svoj poklic.

Amaterjem so danes na voljo številni tečaji, delavnice, priročniki in revije ter seveda trgovine s tehnično opremo. Podpora fotografski dejavnosti pa predstavljajo fotoklubi, v katere se združujejo tako ljubitelji, kot profesionalni fotografi.

3 FOTOGRAFIRANJE KOT POKLIC

"Fotografija spada med uporabne umetnosti. Ima številne zvrsti ... Pri večini fotografskih zvrsti je posnetek treba ujeti. Odreagirati v tisočinki sekunde, narediti posnetek, preden se zgodi. Za to sta potrebna predvidevanje in poznavanje fotografske teme. Težko si predstavljam, da bi fotografiral baletno predstavo brez poznavanja baleta in osnovne zgodbe. Povsem normalno je, da imamo fotografe, ki fotografirajo le šport, divje živali, delajo le reportaže, le tako si lahko na svojem področju res dober." (Ritonja, 2017)

Spletni portal Zavoda za zaposlovanje Republike Slovenije (2017) nazorno opisuje poklic fotografa. Fotograf dobro pozna delovanje in funkcije fotografskih naprav in opreme, saj le tako naredi posnetek, kakršnega želi. S fotografijo nam odkriva dogajanja, ki so trajala le delček sekunde, kot je zmaga atleta na tekmovanju ali pa dogodke, ki so potekali dalj časa, npr. faze sončnega mrka. Glede na področje dela ločimo fotografe, ki izdelujejo portrete, komercialne fotografe in fotoreporterje. Fotoreporterji delajo za revije, časnike in druge publikacije. Spremljajo zanimive dogodke v političnem življenju, na športnem področju in drugod ter iščejo motive, privlačne za širšo javnost. Za njihovo delo je značilno, da se hitro odzivajo na dogajanja. Komercialni fotograf pripravlja fotografije, ki jih založniki natisnejo kot ilustracije v knjigah, izdelava reklamne fotografije ali fotografije za plakate. Na željo naročnika naredi fotografijo zapletenih strojnih elementov ali posnetek najnovejše modne kreacije. Pozna različne tehnike fotografiranja in postopke za nadaljnjo obdelavo, kot je sprememba barvne in prostorske kompozicije slike in kontrastov. Fotograf-portretist izdeluje fotografije za dokumente ali fotografira posebne dogodke, kot je poroka ali rojstni dan. Nekateri fotografi se posvečajo umetniški fotografiji, lahko pa delajo tudi v znanstveno-raziskovalnih ustanovah.

Fotograf lahko dela kot samostojni obrtnik ali kot uslužbenec v podjetju, npr. v foto-studiu za portretno ali za komercialno fotografijo ali v trgovini s foto materialom in foto opremo. Lahko je vodja fotolaboratorija, dela v časopisnem podjetju kot snemalec, laborant ali vodja priprave za tisk, v kriminalističnem oddelku za fotografiranje dokazov ali na sodišču in v medicini, kjer so področja dela mikroskopska fotografija, operacije in rentgen. Dobrega fotografa odlikuje čut za estetiko, dobra prostorska predstavljalnost, razlikovanje barv in barvnih odtenkov ter smisel za skupinsko delo.

Profesionalni fotografi, ki se s fotografijo tudi preživljajo, govorijo o fotoaparatu kot podaljšanem delu telesa. Freeman (2011) govori o štirih različnih vrstah priprave na fotografiranje: rokovanju s fotoaparatom, opazovanju, poznavanju kompozicijskih tehnik in miselni pripravljenosti. Le dobro poznavanje nastavitev fotoaparata omogoča hitro uporabo. Tehnologija fotoaparatorov in programska oprema sta skupna različnim načinom ustvarjanja fotografij, od tu naprej pa gre vsak posameznik svojo pot, oziroma kot pravi Ritonja (2017): »Prepričanje, da fotografska kamera dela fotografije, je čista zmeta. Mašina je le mašina. Fotografijo vedno naredi človek. Fotografija je umetnost videnega in sposobnost fotografa, da beleži trenutek ali vnaprej premišljene scene.»

Med skrajno odzivno fotografijo v nepredvidljivih situacijah in popolnoma nadzorovano namensko fotografijo je velika razlika v načinu pristopa k ustvarjanju in kompoziciji fotografij. Odzivnost pri na primer ulični in novičarski fotografiji temelji na intuiciji in izkušnjah (in zaradi izkušenj postaja vse boljša). V vsakem primeru mora biti postopek zelo hiter, kar navadno ne omogoča premisleka in dela po korakih. Premišljena fotografija je druga skrajnost. Temelji na refleksiji in interpretaciji in se najpogosteje uporablja za fotografiranje tihožitij in arhitekture. Kljub premišljenemu pristopu ni nič manj ustvarjalna, le načina uporabe in izražanja ustvarjalnosti sta drugačna.

Poseben poklic povezan s fotografijo je direktor fotografije pri filmu. Ta poskrbi za luč, kader in gibanje kamere, je umetnik, ki določi kompozicijo, svetlobo, barve in plane – je svojevrsten filmski slikar. Mnogi med njimi tvorijo neločljive dvojice z režiserji. (Pelko, 2005, str. 73)

Fotograf pridobi temeljno strokovno znanje na srednji šoli za oblikovanje in fotografijo. Poleg te pa se pri nas fotografi lahko izšolajo za svoj poklic na Visoki šoli za storitve VIST - oddelek za fotografijo, na Akademiji umetnosti Univerze v Novi Gorici, v podiplomskem študijskem programu na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje ter študiju likovne pedagogike na Pedagoških fakultetah. Veliko poklicnih fotografov pa ni študiralo fotografije na omenjenih šolah. Naj navedem nekaj primerov slovenskih fotografov. Arne Hodalič, urednik fotografije pri National Geographic Slovenija in tudi znan umetniški fotograf je po svoji osnovni izobrazbi profesor biologije. Aljoša Rebolj, naš fotograf gledaliških predstav, je študiral arhitekturo in igrilstvo. Stojan Kerbler, znan po svojih fotografijah življenja v Halozah in Ptuja, je diplomiral iz elektrotehnike. Joco Žnidaršič je študiral medicino, bil pa je urednik fotografije pri časopisu Delo. Sicer pa je znan po fotografijah slovenskih naravnih lepot in

mest. Branimir Ritonja, tudi predsednik fotokluba Maribor, je diplomiral na Fakulteti za varnostne vede, deluje na področju forenzične fotografije, sicer pa se tudi ukvarja z umetniško fotografijo. Vsi omenjeni so mojstri fotografije, ki so razstavljali v številnih galerijah, doma in v tujini.

Sl. 4 Branimir Ritonja: Iz cikla Landscape (vir: <http://www.branimir.photography/photogallery/landscape/#moravska>)

Sl. 5 Stojan Kerbler: Koline (vir: https://www.napovednik.com/dogodek353429_otvoritev_razstave_stojan_kerbler_koline)

Sl. 6 Arne Hodalič: Iz cikla Indija (vir: <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/prireditve/arne-hodalic-voden-ogled-po-razstavi-z-avtorjem-3/>)

Sl. 7 Aljoša Rebolj: Iz predstave T. Pandurja Faust (vir: <https://www.google.si/search?q=Aljoša+Rebolj+faust&safe=active>)

4. KAJ JE DOBRA FOTOGRAFIJA?

Jure Eržen, fotoreporter časnika Delo, je na vprašanje kaj je zanj dobra fotografija odgovoril: »Dobra fotografija je tista, ki nas zadane. Nekatere imajo močan motiv, druge so lepe in kompozicijsko urejene, ob katerih lahko začutimo ugodje. Potem so tu duhovite, provokativne fotografije ... Med urejanjem svojih fotografij vedno iščem "napake". Stalno spremljam delo velikih reporterjev, da bi se kaj novega naučil in hkrati razvijal svoj slog.«(Eržen, 2012)

Zato da lahko naredimo boljšo fotografijo nam pomaga tudi nekaj splošnih napotkov. Približajmo se motivu, ki ga fotografiramo, da bo ta na fotografiji zasedel večji prostor. S tem bomo dali večji poudarek motivu, ki nas je navdušil. Spustimo več svetlobe v naše fotografije. Svetloba je najpomembnejši element za nastanek dobre fotografije. S tem bodo fotografije svetlejšje, bolj jasne in preprosto lepše. Uporabljajmo programe, ki jih je za nas pripravil proizvajalec, saj omogočajo optimalne nastavitve za naše motive, brez predhodnega znanja. Ni dovolj, da aparat nastavimo le na funkcijo "auto". Raziščimo nastavitve portreta, pokrajine, športa, nočno fotografiranje, makro, funkcijo brez uporabe bliskavice, fotografiranje otrok, živali, v scenskih programih še fotografiranje ognjemeta, hrane, podvodno fotografiranje, fotografiranje v zaprtih prostorih ... Vsak od teh programov je predviden za to, da dobimo tehnično odlično fotografijo. Vzemimo si čas in raziščimo svoj

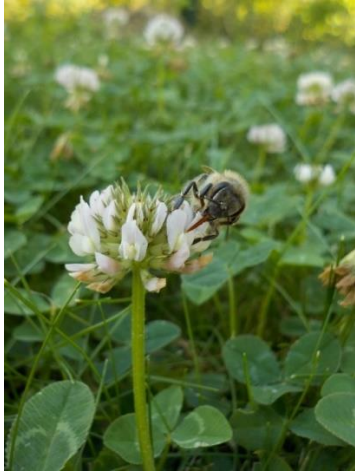
motiv z več zornih kotov. Vedno spremljajmo, kaj je v ozadju motiva. Pri tem bomo lažje opazili moteče elemente v ozadju, se jim izognili ali celo zamenjali lokacijo. Povečajmo barvne kontraste, nasičenost barv ali eksperimentirajmo v črno beli, sephia tehniki. Navdušeni bomo nad svežino in izvirnostjo posnetkov. Naj navedem mnenje poklicne fotografkinje Tine Ramujkič o aplikacijah in pripomočkih, ki povprečno fotografijo v nekaj klikih spremenijo v pravo fotografsko mojstrovino: "Te aplikacije so dobra promocija za fotografijo, poleg tega pa spodbujajo kreativnost in uporabnikom omogočajo izražanje njihove umetniške žilice." (Ramujkič, 2014)

4. 1 Izbira motiva in kompozicije

Motiv je objekt ali tema, ki vzbudi v fotografu pozornost in ga spodbudi k fotografiranju. V upodabljalnih umetnostih poznamo različne skupine motivov: potret, krajino, tihožitje, animalizem, veduto, interier, akt, ter abstraktne upodobitve. Ko imamo motiv že izbran, pa je pomemben še izbor formata (okvirja), saj se tako gledalčeva pozornost usmeri na bistvo motiva, ki ga želimo prikazati.

Kompozicija je razporeditev predmetov, oseb, oziroma grafičnih elementov prizorišča v okvir fotografije. Lahko je simetrična ali nesimetrična, statična ali dinamična. Delitev pa se nadaljuje v različne vrste glede na razporeditev elementov. Kompozicijska načela so preverjena in uporabna v klasični likovni umetnosti, kot tudi v fotografiji. Upoštevamo glavno temo, kateri so preostali elementi podrejeni. Najosnovnejša temelja sta kontrast in uravnovešenost. Kontrast poudarja razlike med elementi na fotografiji, pa naj gre za kontrast tonov, barv, oblik ali česa drugega. Kontrast med dvema elementoma v kompoziciji vedno okrepi njuno moč. Pri tem je uravnovešenost nezdružljivo povezana s kontrastom. Uravnovešenost npr. med barvnimi bloki ustvari občutek stabilnosti. V nasprotnem primeru v fotografiji zavladava vizualna napetost. Oči iščejo harmonijo. Vendar pa lahko preišljeno neravnovesje fotografijo naredi zanimivejšo in pomaga izzvati odziv gledalcev. Črno-belo zavzema posebno mesto v fotografiji. Iznajdba barvne fotografije je ni odpravila, temveč je ostala stalna ali občasna izbira številnih fotografov. Barvna fotografija je lahko bolj realistična kot črno bela, ker podaja več informacij resničnega sveta. Vendar pa z odstranitvijo barv pridejo do izraza druge lastnosti fotografije. Črno bele fotografije omogočajo večjo izraznost v tonski modulaciji, v teksturah, linijah in oblikah.

V nadaljevanju predstavljam svoje fotografije na katerih ponazarjam likovne elemente v različnih oblikah kompozicij. Na sliki 8 imamo motiv, postavljen v navpično kompozicijo. Na bližnjem posnetku čebele je v ospredju detelja, katere steblo poudari vertikalno linijo in potegne pogled navzgor proti belim lisam cvetov v daljavi.¹

Sl. 8 Čebela

Sl. 9 Pogled na Piran

Ležeč format je glede na človekov pogled na svet (ki je binokularen in vodoraven) najbolj naraven. Horizontalna (vodoravna) kompozicija Pogleda na Piran (sl. 9) se sklada z linijo obzorja. Barve na fotografiji so umirjene, sorodne. Kontrast med vodo in nebom pa tvorijo linije in točke na arhitekturi mesta, ki presekajo omenjeno barvno umirjenost. Posnetek potoka pri Črnem jezeru (sl. 10) je postavljen diagonalno. Diagonale v fotografije vnašajo dinamiko in napetost. V fotografiji so izraziti barvni poudarki z zelenim mahom ob robovih potoka, kontrast tekstur (pesek in odsevi v vodi) in kontrast svetlo – temno. Obrasli rob potoka in otoček pa ustvarjata krivulje in še močnejši kontrast z ravno diagonalo potoka.

Sl. 10 Potok pri Črnem jezeru

¹ Slike od št. 8 do št. 19 so iz osebnega arhiva avtorja

Na fotografiji Izleta v Vulkanijo (sl. 11) imamo trikotno kompozicijo, ki jo tvori skupina v ospredju. Osnovne točke oziroma oglišča tvorijo glave učencev. Trikotne kompozicije so hkrati dinamične (zaradi diagonal in kotov) in statične (zaradi ene, običajno osnovne stranice). Te kompozicije so v fotografiji pogoste tudi zaradi učinka perspektive (sl. 12).

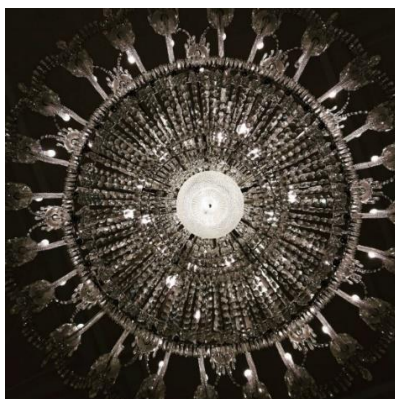

Sl. 11 Izlet v Vulkanijo

Sl. 12 Čolni v kanalu

Kvadratni format velja za najtežavnejši in večina motivov se zaradi svoje osi slabo sklada s kvadratnim okvirjem. Kvadrat nima nikakršne usmerjenosti, njegove popolnoma enake stranice pa podajajo zelo natančen in stabilen izsek prostora. Pri tem se težko izognemo občutku geometričnosti, simetrija stranic in vogalov pa drži pogled v sredini fotografije. Zato je tak format najprimernejši za krožne in simetrične kompozicije, kot je npr. fotografija lestenca (sl. 13). Veliko več dinamike, ki pa je še vedno usrediščena, dosežemo z diagonalami. Na sliki 14 je tak primer prikazan na motivu semen, ki so padla na kovinski pokrov, vse skupaj pa je zalil dež.

Sl. 13 Lestenc

Sl. 14 Semena

Pri fotografiranju vzorca, ritma in teksture sta posebno smer in kakovost svetlobe ključnega pomena. Relief in tudi tekstura sta najbolje videti ob ostri, poševno vpadajoči svetlobi. Z vzorci in teksturami je tesno povezana tudi številčnost. Bistvo velikega števila enakih stvari je

v presenečenju nad tem, koliko enakih elementov je istočasno na enem mestu. Tesno uokvirjanje je zelo pomembno za učinkovanje tovrstnih fotografij. Če takšen prizor tesno uokvirimo, oči prepričamo, da se številčnost nadaljuje tudi prek robov okvirja v neskončnost (sl. 15 in 16).

Sl. 15 Kamnita stena

Sl. 16 Skale in borovci

Na naslednji fotografiji (sl. 17) je muha zelo majhen del, ki izstopa in je v tonskem kontrastu s svojo okolico. Deluje kot osrednja točka in pritegne vso pozornost. S postavitvijo točke na določeno mesto poskušamo izboljšati estetiko fotografije – jo uravnovesiti, usmeriti pozornost ali izpostaviti ozadje.

Sl. 17 Muha

sl. 18 Veje – črno in belo

Sl. 19 Odsevi

Vsaka fotografija samodejno ustvari razdelitev okvirja, v katerem se nahaja. Posebno v času antike in renesanse so veliko pozornosti posvečali geometrijskemu razdeljevanju okvirja slik, kar ima zanimiv vpliv tudi v fotografiji. Harmonične razdelitve kot so zlati rez, Fibonaccijevo zaporedje ali razdelitev okvirja v razmerju njegovih stranic (priloga 1), omogočajo temelje za uspešne fotografije. Z načeli harmonične razdelitve (vodoravnic, navpičnic ali diagonal) na fotografijah ustvarimo presečišča, ki predstavljajo osrednjo točko fotografije, oziroma točko pozornosti našega očesa. V fotografiji se s to analizo običajno ukvarjamo po fotografiranju,

saj noben fotograf ne računa med delom. Toda ko te proporce osvojimo, jih instiktivno bolj ali manj vključujemo v fotografije.

5 OSNOVNOŠOLCI IN FOTOGRAFIRANJE – RAZISKAVA

5. 1 Opredelitev problema

Med mladimi v starosti od 8 do 19 let je zelo visok delež tistih, ki imajo v lasti pametni telefon. Slednji ne omogočajo le komuniciranja in povezovanja s spletom, ampak nudijo uporabo številnih drugih storitev in aplikacij. Fotografiranje je ena izmed njih. Mladi se srečujejo s številnimi pastmi, ki jih prinaša sodobna tehnologija – gre za pasivno preživljanje prostega časa. Sodobna, množična kultura spodbuja prostočasne aktivnosti, ki naj bi omogočile nekakšen »izklop«. »Takšno preživljanje prostega časa največkrat zgolj pomaga pozabiti vsakodnevne stiske in napetosti, ne prinaša pa dolgoročnejšega zadovoljstva. Že vnaprej pripravljene komercializirane vsebine pri mladih zavirajo izvirnost in jim onemogočajo, da bi razvili svoje kreativne potenciale«. (Vuga, 2015, str. 108). Po drugi strani pa lahko mladi s pomočjo novih medijev razvijamo kreativno preživljanje prostega časa. Ukvarjanje s fotografijo je eden izmed takih načinov. Glede na razširjenost fotografije v naši družbi pa preseneča dejstvo, da je v osnovnošolskem učnem načrtu, oziroma kurikulumu skoraj ni. Fotografija kot vsebina likovnega izražanja je omenjena v učnem načrtu likovne umetnosti za 8. razred, fotografski aparat kot optična naprava pa je omenjen v učnem načrtu fizike za 8. razred.

5. 2 Hipoteze

Zastavil sem si naslednje hipoteze:

- H 1: Vsak moj vrstnik ima pametni telefon tudi za fotografiranje
- H 2: Fotografirati so začeli v starosti 10 let
- H 3: Večina fotografira intuitivno in ne razmišlja o likovnih zakonitostih
- H 4: Za večino je dobra fotografija tista, ki ima dobro ostrino

5. 3 Metodologija dela

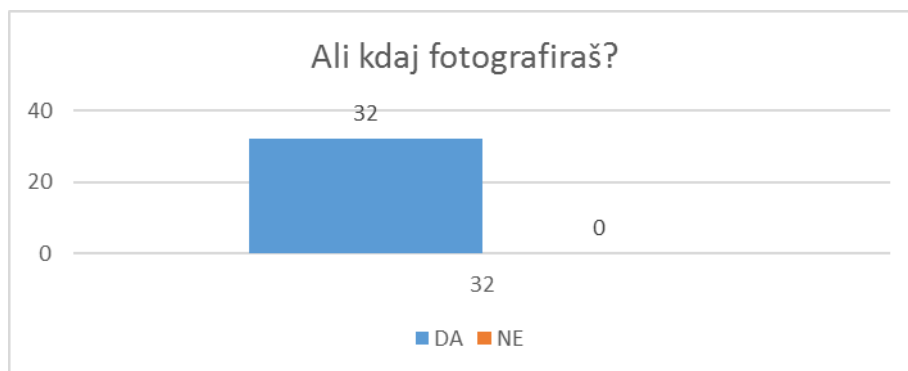
Raziskava je bila izvedena med učenci sedmega, osmega in devetega razreda naše šole.

Podatke sem pridobil na osnovi anonimnega anketnega vprašalnika (priloga 2), ki je vseboval

7 vprašanj, od tega 2 zaprtega tipa in 5 odprtega tipa. Anketo je izpolnjevalo 32 učencev med razrednimi urami, oziroma v prosti uri meseca decembra 2017.

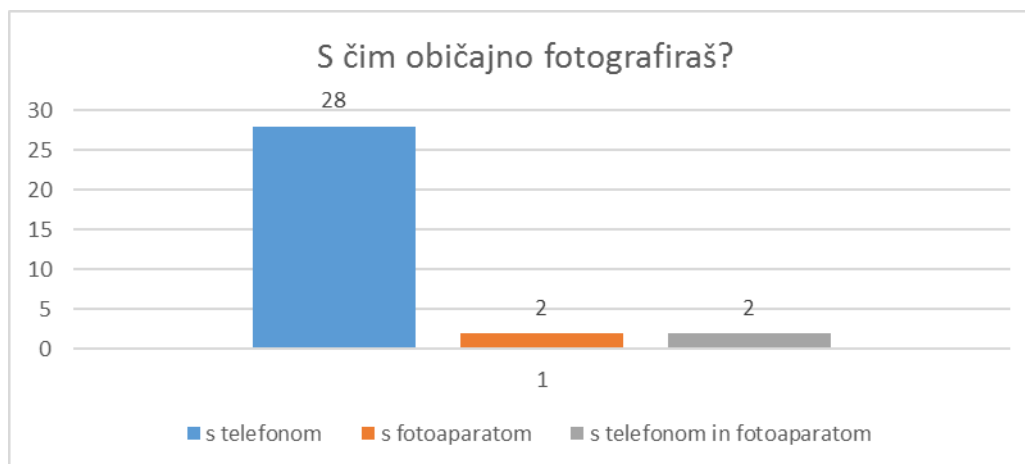
5. 4 Interpretacija rezultatov

Graf 1: Ali kdaj fotografiraš?

32 anketirancev je odgovorilo da fotografirajo, kar predstavlja 100%. Glede na razširjenost ponudbe mobilnih telefonov in načina preživljanja prostega časa mladostnikov, o katerem piše avtorica Vuga (2015), ta podatek ni presenetljiv.

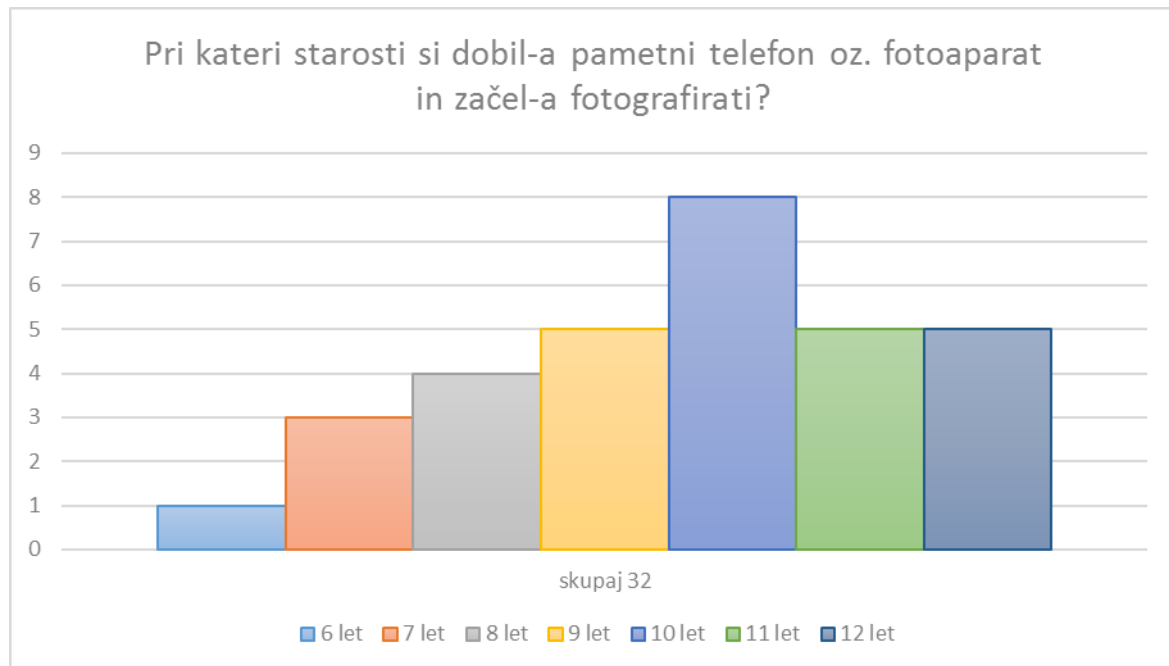
Graf 2: S čim običajno fotografiraš?

Največ anketirancev (28) fotografira s telefonom, kar predstavlja 87,5%. Dva anketiranca fotografirata s fotoaparatom (6,25%) in dva z obema pripomočkoma – fotoaparatom in telefonom (6,25%). S tem sem potrdil tudi hipotezo 1, da ima vsak moj vrstnik pametni telefon tudi za fotografiranje.

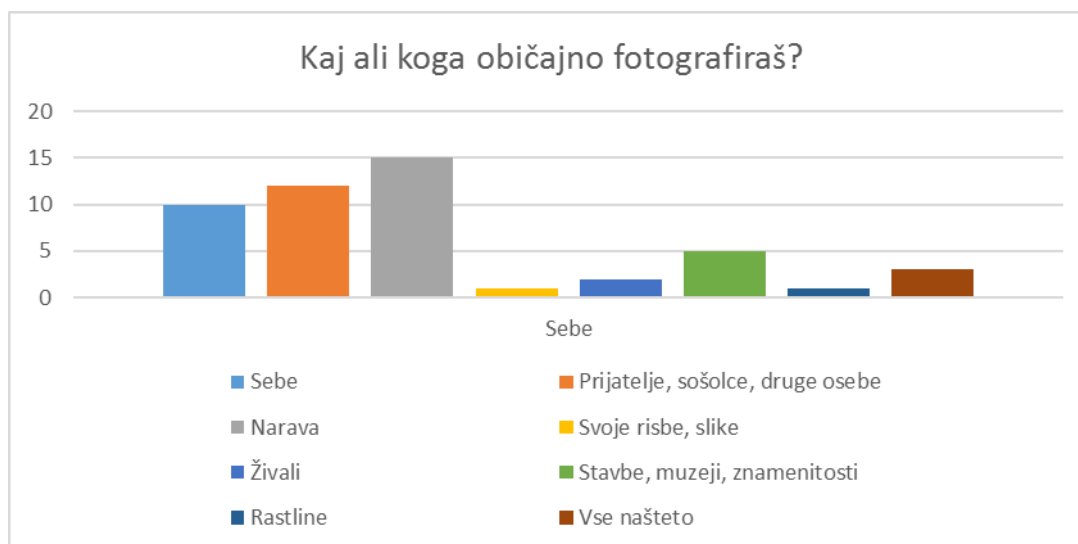
Mobilne telefone mladi ne uporabljajo samo za fotografiranje, temveč tudi za uporabo interneta, klepetalnic, iger in različnih aplikacij. Zato so digitalni fotografski aparati manj zastopani med mladimi in ne nudijo toliko zabavnih možnosti.

Graf 3: Pri kateri starosti si dobil-a pametni telefon oz. fotoaparater in kdaj si začel-a fotografirati?

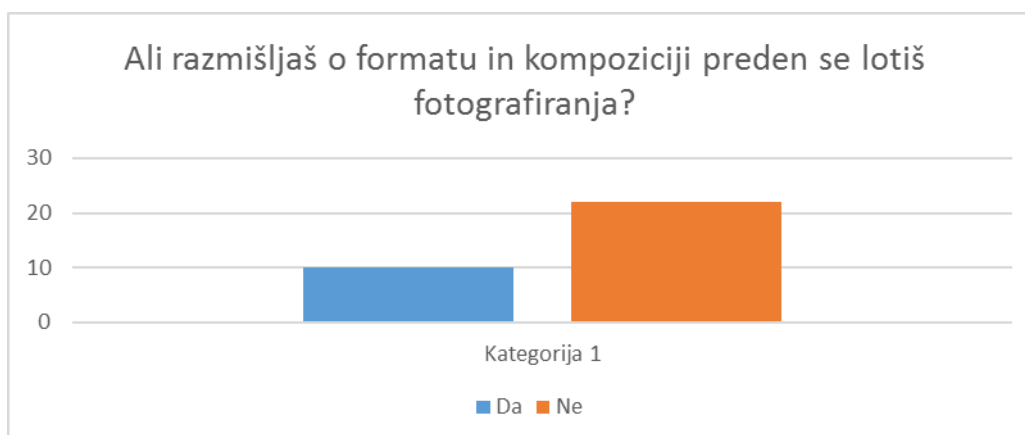
En anketiranec (3,2%) je dobil telefon pri 6. letih, trije (9,4%) so dobili telefon pri 7. letih, od tega eden tudi fotoaparater. Štirje (12,5%) so ga dobili pri 8. letih, pet (15,6%) anketirancev ga je dobilo pri 9. letih, osem (25%) anketirancev ga je dobilo pri 10. letih, od tega je eden dobil fotoaparater. Pet (15,6%) anketirancev je telefon dobilo pri 11. letih, pet (15,6%) jih je telefon dobilo pri 12. letih, od tega je eden dobil oba aparata. Le ena oseba (3,2%) je telefon dobila pri devetih letih, fotoaparater pa pri 12. letih. Glede na rezultate je večina dobila mobilni telefon in začela fotografirati pri desetih letih. Ker niso vsi anketiranci zastopani pri tej starosti sem hipotezo 2 deloma potrdil.

Graf 4: Kaj ali koga običajno fotografiraš?

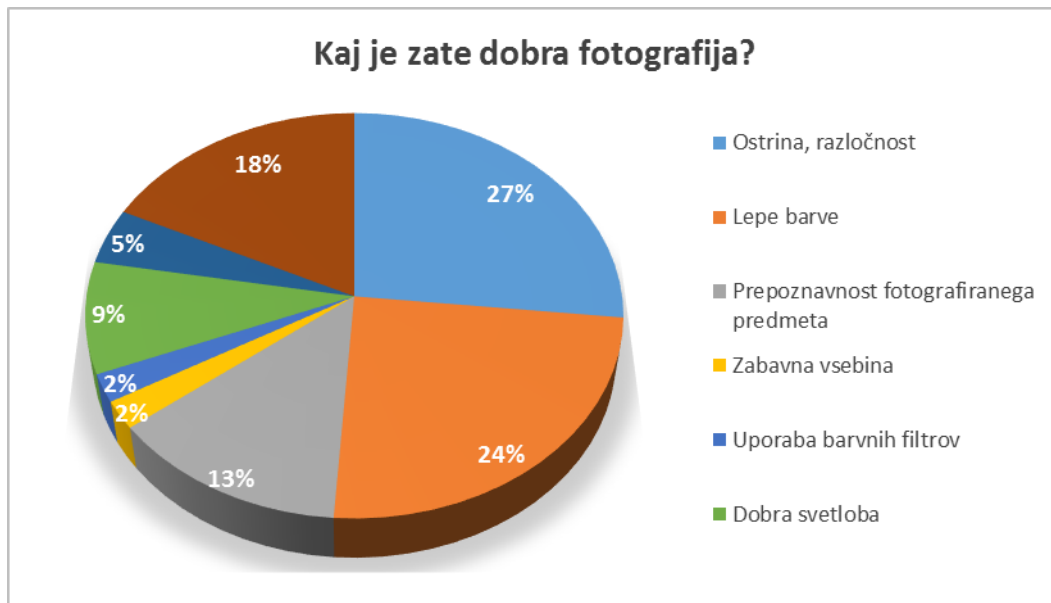
10 anketirancev (31,3%) fotografira sebe, 12 (37,5%) jih fotografira prijatelje, sošolce ali druge ljudi, 1 anketiranec (3,1%) fotografira risbe in slike, 15 anketirancev (46,8%) fotografira naravo, 2 anketiranca (6,3%) fotografirata živali, 1 (3,1%) anketiranec fotografira rastline, 5 (15,6%) anketirancev fotografira stavbe, muzeje in znamenitosti, 3 anketiranci (9,4%) fotografirajo vse naštetu. Motivi, ki jih moji vrstniki radi fotografirajo so tisti s katerimi se srečujejo v vsakdanjem življenju, ne iščejo pa nekih posebnih motivov na nenavadnih krajih.

Graf 5: Ali kdaj razmišljaš o formatu in kompoziciji preden se lotiš fotografiranja?

10 anketirancev (31,25%) o formatu in kompoziciji razmišlja, ostalim dvaindvajsetim anketirancem (68,75%) se to ne zdi pomembno. Kljub pouku likovni umetnosti, kjer imamo tudi temo o kompoziciji to mojim vrstnikom ne predstavlja nekega vseživljenjskega znanja. V vsakdanjem življenju se s »šolskimi« temami ne ukvarjajo. Zato lahko potrdim hipotezo 3, da večina fotografira intuitivno in ne razmišlja o likovnih zakonitostih.

Graf 6: Kaj je zate dobra fotografija?

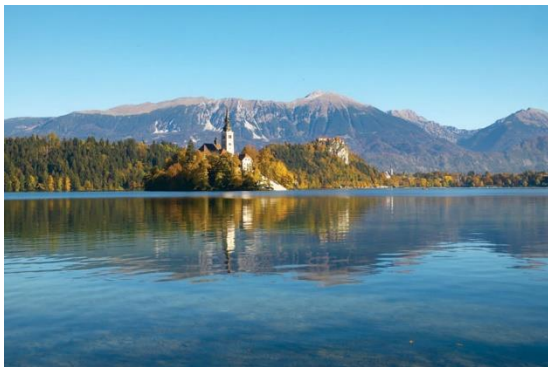
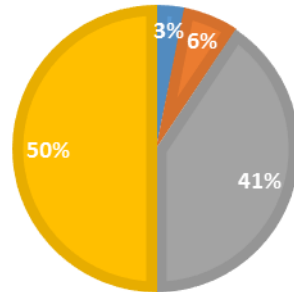

Največjemu številu anketirancev (12) se zdi pomembna ostrina in razločnost fotografije, predstavljajo 27%. 24% (11 anketirancev) so pomembne lepe barve, 13% (6 anketirancev) je pomembna prepoznavnost fotografiranega predmeta, 2% (1 anketiranec) se zdi da mora vsebina biti zabavna, prav tako 2% uporabljata barvne filtre. 9% anketirancev (4 anketiranci) je pomembna svetloba fotografije, 5% (2 anketiranca) anketirancev je všeč, če je kompozicija zanimiva. Dobri in dražji aparati omogočajo tudi boljšo ostrino fotografijam, tudi oglasi trgovcev take aparate propagirajo kot boljše. Zato tudi ne preseneča, da ostrina fotografije predstavlja kvaliteto. S tem sem potrdil hipotezo 4, da je večini anketirancev zelo pomembna ostrina fotografije.

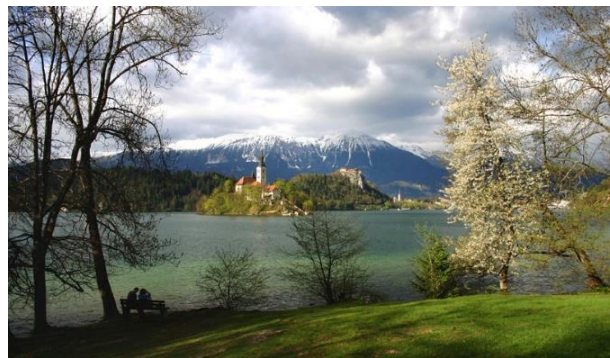
Graf 7: Katero fotografijo Blejskega otoka bi izbral kot likovno dobro in estetsko?

KATERO FOTOGRAFIJO BLEJSKEGA OTOKA BI IZBRAL KOT
LIKOVNO DOBRO IN ESTETSKO?

■ a ■ b ■ c ■ d

a. (Vir: <https://krajie.eu/PICTURES/gorenjska/bled>)

b. (Vir: <https://galerija.foto-narava.com/slika/435>)

c. (Vir: <https://twitter.com/edvinjancic>)

d. (Vir: <https://had.si/blog/2015/12/26bledojstrica>)

Pri zadnjem vprašanju so učenci morali izbirati fotografijo, ki se jim zdi najbolj estetska in likovno dobra. Na voljo so imeli štiri motive Blejskega otoka. Prva fotografija je prikazovala bolj oddaljen motiv Blejskega otoka, zaradi slabše vidnih prostorskih planov je bilo meje otoka težje razpoznati. Za to fotografijo je glasoval en anketiranec. Pri drugi fotografiji travnik in drevesa pritegnejo več pozornosti kot sam motiv otoka. Otok je prikazan zelo

oddaljeno. Za to fotografijo sta glasovala dva učenca. Tretja fotografija je barvno ubrana, obrisi otoka so jasno vidni, prostorski plani so dobro vidni. Barve so naravne, brez filtrov. Zanj je glasovalo 13 anketirancev.

Zadnja, četrta fotografija (označena s črko d) je bila večini anketirancev všeč zaradi ostrine fotografije, lepega ozadja in odseva v vodi. Kompozicija se jim je zdela zanimiva zaradi vej, ki dajo poudarek fotografiji, zaradi tega, ker je otok v sredini formata in zimskega vzdušja. Navdušili so jih modri odtenki in barvni filter.

6 ZAKLJUČEK

Fotografija je govorica o času, o odnosu do ljudi in okolja, shranjena za prihodnje rodove. Posnetek, narejen ta trenutek, v naslednjem postane zgodovina. Fotografija je zamrznjena resničnost preteklosti. Je eden najmočnejših medijev, če že ne najmočnejši, saj lahko spreminja javno mnenje.

Danes se v fotografiranju preizkušamo praktično vsi, saj imamo zmogljive fotoaparate vgrajene v mobilne telefone in lahko fotografiramo na potovanjih, sprehodu čez mesto, obeležimo vsak trenutek družinskega življenja. Osrednji del fotografiranja temelji na iskanju motivov – vsebin in prizorišč, ki bi lahko dali zanimive fotografije. Kompozicijska načela so preverjena in uporabna v klasični likovni umetnosti, kot tudi v fotografiji.

Med mladimi v starosti od 8 do 19 let je zelo visok delež tistih, ki prosti čas preživljajo ob mobilnih napravah, predvsem so priljubljeni pametni telefoni. V raziskavi sem ugotovil, da imajo vsi moji vrstniki pametni telefon. Visok delež ga uporablja za fotografiranje. To pa počnejo predvsem intuitivno in ne razmišljajo o likovnih zakonitostih fotografije. Pri tem, kaj je dobra fotografija jih vodi občutek. Všeč so jim uravnotežene fotografije, jasne barve in ostrina posnetka. Eno hipotezo sem deloma potrdil, ostale pa v celoti.

V šolah imamo zelo malo vsebin, ki bi obravnavale vizualno kulturo, povezano z novimi mediji. Več teh vsebin bi nas mlade lahko osveščalo o ustvarjalni in ne samo varni rabi tehnologij.

7 DRUŽBENA ODGOVORNOST

V raziskovalni nalogi se družbena odgovornost kaže v etični uporabi virov in upoštevanju načela anonimnosti, v transparentnosti podatkov in vplivu na družbo. Opozori na pasti pasivnega preživljanja prostega časa zaradi sodobnih tehnologij. Želi pa tudi opozoriti na kreativne možnosti, ki jih le-ta nudi. Fotografija kot medij omogoča izražanje na različnih ravneh. Lahko je dokument časa ali pa umetniško delo. Razberemo tudi interese osnovnošolcev, na osnovi katerih bi lahko prilagodili učne vsebine.

8 VIRI IN LITERATURA

BEŠLIČ, M. (2015). Fotografiska in videotehnika [elektronski vir], pridobljeno 8. 12. 2017 s spletne strani markobeslic.wixsite.com/foto/ucbenik#

FREEMAN, M. (2011). Fotografov pogled : kompozicija in oblikovanje za boljše digitalne fotografije. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije

MERLJAK, S. in Potič, Z. (2015). Podobe, ki so prebudile čustva in prisilile politike k dejanjem [elektronski vir], pridobljeno 19. 12. 2017 s spletne strani <http://www.delo.si/svet/evropa/podobe-ki-so-prebudile-custva-in-prisilile-politike-k-dejanjem.html>

OPIS poklica fotograf [elektronski vir], pridobljeno 20. 12. 2017 s spletne strani https://www.ess.gov.si/ncips/cips/opisi_poklicev/opis_poklica?Kljuc=1282&Filter

PELKO, S. (2005). Filmski pojmovnik za mlade. Maribor : Aristej

RAMUJKIČ, T. (2014). Šest trikov za boljšo fotografijo [elektronski vir]. Pridobljeno 19. 11. 2017 s spletne strani [https://siol.net/trendi/odnosi/seRAMUJKIČ, T. \(2014\)st-trikov-za-boljso-fotografijo-69060](https://siol.net/trendi/odnosi/seRAMUJKIČ,T.(2014)st-trikov-za-boljso-fotografijo-69060)

TACOL, T. (1995). Likovno izražanje : učbenik za 8. razred. Ljubljana : Debora

TOMAŽIČ, B. (2017). Fotografijo naredi človek in ne kamera : intervju z Branimirjem Ritonjo [elektronski vir]. Pridobljeno 20. 12. 2017 s spletne strani www.vecer.com/fotografijo-naredi-clovek-in-ne-kamera-6250833

UČNI načrt Likovna umetnost (2011) [elektronski vir]. Pridobljeno 19. 11. 2017 s spletne strani http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/U_N_likovna_vzgoja.pdf

VUGA, Š. (2015). Prosti čas mladih in mediji. Ljubljana : Filozofska fakulteta

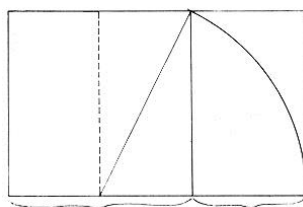
ZOFIČ, N. (2014). Dobra fotografija je tista, ki nas zadane. Intervju s fotografom Juretom Erženom [elektronski vir]. Pridobljeno 5. 12. 2017 s spletne strani/www.rtv slo.si/kultura/razstave/dobra-fotografija-je-tista-ki-zadane/290720

PRILOGA 1

Razdelitev okvirja oz. formata (zlata rez, Fibonaccijeva vrsta, geometrična delitev na osnovi stranic)

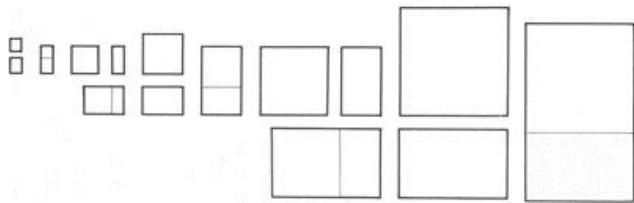
V geometriji je zlata rez takšna delitev daljice na dva različna dela, da je razmerje MANJŠI : VEČJI = VEČJI : CELOTA. To razmerje lahko izrazimo tudi s številkami, in sicer gre za razmerje 1: 1,6180339887... Če ti dolžini prenesemo na risalno ploskev, kjer ima pomembno vlogo površina, dobimo pravokotnik v "idealnem" razmerju. Stranica pravokotnika (manjša : večja) sta si v razmerju, ki se mu pravi zlata rez.

Če je lepota zlatega reza mogoče utemeljevati v matematični ubranosti delov do celote, potem lahko torej tudi površino "zlatega pravokotnika" razdelimo na dva različna dela, ki sta v idealnem razmerju (zlatem rezu). Narišemo ga tako, da narisani kvadrat razdelimo na dva enaka dela - pravokotnika. Drugemu pravokotniku narišemo diagonalo in njeno dolžino prenesemo s šestilom na podaljšano daljico kvadrata. Novonastala dolžina predstavlja dolžino pravokotnika. Velikosti novonastalega pravokotnika in kvadrata sta medsebojno "v zlatem rezu" (prikazano na sliki).

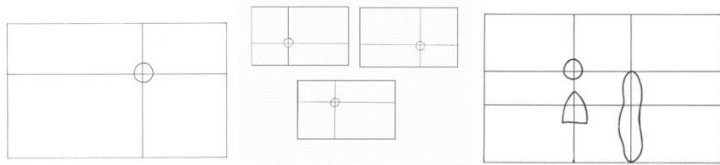

Zlata pravokotnik

Nastalemu manjšemu pravokotniku lahko spet vrišemo kvadrat, in tako nastaneta znotraj tega pravokotnika spet nov pravokotnik in kvadrat, katerih velikosti sta si spet v idealnem razmerju - zlatem rezu. Taka delitev se lahko nadaljuje še kar naprej in naprej, zato govorimo o neskončni delitvi (prikazano na sliki).

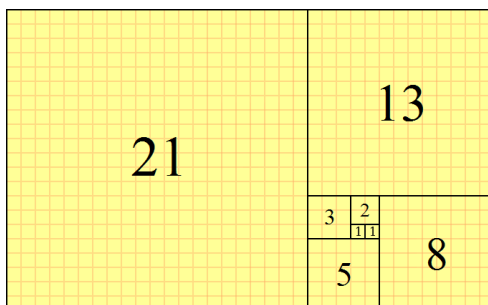

Če površino pravokotnika razdelimo horizontalno in vertikalno v zlatem rezu, dobimo na sečišču dolžine in višine optično središče zlatega reza (prikazano na slikah).

Elementi na formatu, postavljeni v zlatem rezu

(vir: <http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/sola/2003/ura/Tina/Nova/index.htm>)

Delitev po Fibonaccijevi vrsti

(https://en.wikipedia.org/wiki/Fibonacci_number#/media/File:34*21-FibonacciBlocks.png)

PRILOGA 2 – Anketni vprašalnik

Geometrična delitev na osnovi stranic
(Freeman, 2011, str. 27)

Pozdravljeni, sem devetošolec in delam raziskovalno nalogo z naslovom Pogled skozi fotografski objektiv. Prosim za odgovore na zastavljena vprašanja. Anketa je anonimna, vaše odgovore pa bom uporabil pri raziskavi. Zahvaljujem se za sodelovanje.

1. Ali kdaj fotografiraš?   DA   NE
2. S čim običajno fotografiraš?   S telefonom   s fotoaparatom
3. Pri kateri starosti si dobil/a pametni telefon oz. fotoaparatom in začel/a fotografirati? _____
4. Kaj ali koga običajno fotografiraš? _____
5. Ali razmišljaš o formatu in kompoziciji preden se lotiš fotografiranja?   DA   NE
6. Kaj je zate dobra fotografija (na kratko opiši s svojimi besedami)?

7. Katero fotografijo Blejskega otoka od spodaj prikazanih bi izbral kot likovno dobro in estetsko (zapiši zakaj si jo izbral kot najboljšo):

a. (Vir: <https://krajie.eu/PICTURES/gorenjska/bled>)

b. (Vir: <https://galerija.foto-narava.com/slika/435>)

c. (Vir: <https://twitter.com/edvinjancic>)

d. (Vir: <https://had.si/blog/2015/12/26bledojstrica>)